

Een bezoek aan de Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) in Denemarken

R. Manger

Inleiding

In 2006 werd voor het eerst in Denemarken een populatie van de Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) ontdekt. De ontdekking van deze populatie wordt beschreven in Bell et al. (2014). De aanleiding voor het schrijven van deze mededeling was mijn bezoek in augustus 2012 aan dit gebied in het noorden van Denemarken. Voor liefhebbers uit Nederland en Vlaanderen is het de dichtstbijzijnde plek om één van de grootste libellensoorten van Europa waar te nemen. De Getande glazenmaker is in Europa relatief zeldzaam. Er is weinig over de soort gepubliceerd.

Verspreiding

De Getande glazenmaker is wijd verspreid in de noordelijke delen van Azië. In Europa is de soort bekend van Denemarken, Rusland, Zweden, Finland en Estland, (zie figuur 1) (Dijkstra & Lewington 2008, Billqvist et al. 2012, Kalkman 2010). In het Zuidoosten van Rusland en Azië is de soort vermoedelijk wijder verbreid dan nu bekend. Veel gebieden in Azië zijn niet goed

onderzocht en de soort kan ook in geschikte open landschappen in bosgebieden voorkomen (pers. med. Vincent Kalkman & Oleg Kosterin). De verspreiding van de Getande glazenmaker wordt uitgebreider besproken in Bell et al. (2014). De Baltische populatie van de Getande glazenmaker wordt wel eens *Aeshna ossiliensis* genoemd, omdat deze in 1913 door Mierzejewski van het eiland Saaremaa in Estland is beschreven (in het Duits Ösel genoemd). De uiterlijke verschillen tussen de Baltische en Aziatische populaties zijn echter miniem en in de praktijk wordt alleen *Aeshna serrata* gebruikt (Dijkstra 2008).

Herkenning en ecologie

De naam Getande glazenmaker is ontleend aan de bovenste aanhangselen van de mannetjes, waarbij nabij de punt ervan kleine tandjes zitten. De soort is iets groter en zwaarder gebouwd dan de sterk gelijkende Venglazenmaker (*Aeshna juncea*). Daarnaast maakt de Getande glazenmaker een veel blauwere indruk met een scherper getekend borststuk. Tijdens

Figuur 1. Verspreidingsgebied van Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) (Bron: Kalkman, V.J. & J.-P. Boudot (eds.) (in prep).

Distribution of Aeshna serrata.

Figuur 2. Habitat van de Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) nabij Han Vejle, Denemarken, 29 augustus 2012 (Foto: René Manger).

Habitat of Aeshna serrata near Han Vejle, Denmark, 29 August 2012.

patrouillevluchten verdedigt het mannetje zijn territorium zeer agressief. Getande glazenmakers eten regelmatig grote prooien zoals andere glazenmakers of korenbouten (Billqvist et al. 2012). De vrouwtjes zien er in de vlucht geler uit dan de Venglazenmaker (figuur 5). De vliegtijd van de soort is van juli tot

september. De Getande glazenmaker komt in Zweden voor in in ondiepe eutrofe en mesotrofe zoetwaterhabitats, zoals meren en traag stromende rivieren met veel riet en lisdodde, maar ook in brakke kustwateren (ondiepe baaien en lagunes) met uitgestrekte rietvelden. Het voorkomen van de Getande glazenmaker

Figuur 3. Mannetje Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*), Han Vejle, Denemarken 25 juli 2010 (Foto: Erland Refling Nielsen).

Male Aeshna serrata, Han Vejle, Denmark, 25 juli 2010.

Figuur 4. Vrouwtje Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) maakt eiafzetbewegingen op de houten loopplank, Han Vejle, Denemarken, 29 augustus 2012 (Foto: René Manger).

Female Aeshna serrata making egg-laying movements on the wooden gangway, Han Vejle, Denmark, 29 August 2012.

is in het gehele verspreidingsgebied al jaren stabiel (Kalkman et al. 2010). In Zweden lijkt de afgelopen decennia een trage expansie naar het zuidwesten plaats te vinden (Billqvist et al. 2012).

Locatie en biotoop in Denemarken

In Denemarken is de Getande glazenmaker gevonden in het natuurgebied Vejlerne. Dit is een groot vogelrijk gebied met licht brakke lagunes. Het is het resultaat van een mislukt drainageproject uit 1870 om landbouwgrond te verkrijgen. Bij Han Vejle is vanaf een loopbrug het gebied toegankelijk. Dit is ongeveer 300 meter lang (figuur 2) en kronkelt door het rietgedeelte van het meer. Het gebied wordt langs de oevers van de licht brakke lagunes gekenmerkt door brede rietkragen. De stukken met open water bevatten redelijk veel Grof hoornblad (*Ceratophyllum demersum*) en plaatselijk veel Kikkerbeet (*Hydrocharis morsus-ranae*) (figuur 2). Het water was opvallend helder.

Waarneming in Denemarken en begeleidende soorten

Tijdens mijn bezoek vlogen de Getande glazenmakers ongeveer een halve tot één meter boven het Riet (*Phragmites australis*) of soms boven het water. Net als Paardenbijters (*Aeshna mixta*) vliegen ze vaak in groepen (Billqvist et al. 2012). Zoals de meeste glazenmakers gaan ze maar weinig zitten. Na ruim een uur zag ik een vrouwtje op de loopbrug zitten. Ze maakte eiafzetbewegingen op de loopplank en leek uitgeput (figuur 4). Het dier was niet schuw. Zo passeerde een groep van twaalf mensen op 50 cm van de plek waar het diertje zat en ze bleef rustig zitten. Pas nadat de laatste persoon gepasseerd was, vloog het vrouwtje weg.

Naast de Getande glazenmaker werd op deze locatie de Bruine glazenmaker (*Aeshna grandis*) in redelijke aantallen waargenomen (ook eiafzet). Enkele mannetjes Paardenbijter vlogen territoriaal boven het water. Verder zaten er enkele Steenrode heidelibellen (*Sympetrum vulgatum*) op de loopbrug en waren boven het water mannetjes van de Watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*) te zien.

Figuur 5. Vergelijking van vrouwtjes Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) en Venglazenmaker (*Aeshna juncea*). De eerste maakt een lichtere indruk dan de tweede, omdat de gele vlekken op de zijkant van elk segment met elkaar zijn verbonden. A. Getande glazenmaker Han Vejle, Denemarken, 29 augustus 2012 (Foto: René Manger). B. Venglazenmaker, Wekeromse zand, Wekerom, Nederland, 30 september 2012 (Foto: Esther Jansen).
Comparison of females Aeshna serrata and Aeshna juncea. The first is lighter in appearance than the second, because the yellow spots on the side of each segment are connected. A. Aeshna serrata, Han Vejle, Denmark, 29 August 2012 B. Aeshna juncea, Wekeromse zand, Wekerom, The Netherlands, 30 September 2012.

Getande glazenmaker in Nederland of Vlaanderen?

De biotoop waarin de Getande glazenmaker in Zweden en Denemarken voorkomt is op het eerste gezicht niet uitzonderlijk te noemen en komt ook in Nederland en Vlaanderen voor. Geschikt lijken bijvoorbeeld het Lauwersmeer, de Biesbosch of bepaalde gebieden in de Zeeuwse of Zuidhollandse eilanden die gekenmerkt worden door een uitgebreide rietgordel. In Vlaanderen komt dit type biotoop minder voor, maar het is zeker aanwezig in het krekengebied in het noorden van Oost-Vlaanderen. Indien de populatie in Denemarken het gevolg is van areaaluitbreiding van deze soort is het niet uit te sluiten dat de Getande glazenmaker op termijn ook hier voor zou kunnen komen. Voor voorspellingen is echter te veel onduidelijk, bijvoorbeeld over andere omstandigheden die het voorkomen van de soort bepalen, zoals concurrentie met andere soorten. Desondanks kan het geen kwaad de ogen open te houden: een grote blauwe "Venglazenmaker" in een (brak) rietland kan een Getande glazenmaker blijken te zijn.

René Manger

Stoepveldsingel 55

9403 SM Assen

rene@dutchdragonflies.eu

Literatuur

- Billqvist, M., D. Smallshire & A. Swash 2012.** Svenska trollsländeguiden – en fälthandbok. Hirschfeld Media. Malmö.
- Bell, N., E. Dylmer & K. Olsen 2014.** Status of *Aeshna serrata* in Denmark. *Brachytron* 16(2) 38-42.
- Boudot, J.P. & V.J. Kalkman (in prep).** Atlas of the European dragonflies.
- Dijkstra, K-D.B., & R. Lewington 2008.** Libellen van Europa. Veldgids met alle libellen tussen Noordpool en Sahara. Tirion Natuur.
- Kalkman, V.J. 2010.** *Aeshna serrata*. In: IUCN 2012. IUCN Red List of Threatened Species <http://www.iucnredlist.org/apps/redlist/details/165487/1>
- Kalkman, V.J., J.-P. Boudot, R. Bernard, K.-J. Conze, G. De Knijf, E. Dyatlova, S. Ferreira, M. Jović, J. Ott, E. Riservato and G. Sahlen 2010.** European Red List of Dragonflies. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Peters G. 1987.** Die Edellibellen Europas: Aeshnidae. Die Neue Brehm-Bücherei (Band 585), A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.

Summary

Manger, R. 2014. *Aeshna serrata* in Denmark. *Brachytron* 16(1/2): 43-47.

In 2006 the first population of *Aeshna serrata* was discovered in Denmark. This paper describes some observations during a visit to the Danish site at Han Vejle on 29 August 2012. Some behaviour and the location are described. A female *Aeshna serrata* was observed trying to oviposit on a wooden bridge. Other observed species during this visit were *Aeshna grandis*, *Aeshna mixta*, *Sympetrum vulgatum* and *Enallagma cyathigerum*.

Samenvatting

Manger, R. 2014. Een bezoek aan de Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) in Denemarken. *Brachytron* 16(1/2): 43-47.

In 2006 is de eerste populatie van de Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) in Denemarken ontdekt. Deze mededeling beschrijft enkele waarnemingen die zijn gedaan tijdens een bezoek aan de Deense locatie bij Han Vejle op 29 augustus 2012. De locatie en een deel van het gedrag wordt beschreven. Een vrouwtje Getande glazenmaker deed een poging tot eiafzet in een houten loopbrug. Andere soorten die hier werden waargenomen, waren Bruine glazenmaker (*Aeshna grandis*), Paardenbijter (*Aeshna mixta*), Steenrode heidelibel (*Sympetrum vulgatum*) en Watersnuffel (*Enallagma cyathigerum*).

Keywords: Odonata, *Aeshna serrata*, Aeshnidae, Denmark, Han Vejle, brackish water, lagune, oviposition.

Figuur 6. Bovenaanzicht van vrouwtje Getande glazenmaker (*Aeshna serrata*) Han Vejle, Denemarken, 29 augustus 2012 (Foto: René Manger).
Dorsal view of female Aeshna serrata, Han Vejle, Denmark, 29 August 2012.